

קביעות וארעיות בחג הסוכות ובחיים

"אָדָם עוֹשֶׂה סִפְתּוֹ קֶבַע וּבֵיתוֹ עֲרָאִי"

מבוא

כל המסרים הערכיים של חג הסוכות צומחים מתוך הקיטוב שבין "הארעי לקבע". הארעי מסומל על ידי הסוכה, ואילו הקבע מתבטא בחג האסיף. מן המתח ביניהם עולים ערכים ומצוות של שלום: הכנסת אורחים, צדקה ועזרה לזולת, הסתפקות במועט והעדפת חיי הרוח על החומרנות.

לעימות שבין ה"ארעי" ל"קבע" נודעת משמעות מחנכת גם לגבי היחס לארץ ישראל. מתוך העימות הזו אנו לומדים להעריך את העובדה שיש לנו מולדת לחיות בה חיים עצמאיים, לשמוח בה, להודות למי שהביא לקיומה, ולהכיר באחריות המוטלת עלינו לשמור עליה בעבודה, בהגנה, בשמירה על ערכי מוסר וביחסי רעות ושלום.

(רות גבזון, הד החינוך, ספטמבר 1994)

חג הסוכות מחבר בין ניגודים רבים: בין הבית לסוכה, בין העבר להווה, בין האסיף לצמיחה, בין קיץ לחורף ועוד. הניגוד בין הארעי לקבוע הוא אחד המרכזיים שבהם ויש לו חשיבות רבה בהבנת המשמעויות הערכיות והחינוכיות של החג, הן מבחינת הסיפור ההיסטורי והחקלאי שלו, והן ביחס למנהגים ולטקסים שמתקיימים בו.

נהוג לייחס לקבוע ביטחון ויציבות, ולארעי תלישות והפכפכות. חג הסוכות מאתגר את התפיסה הזו, ומציע לחוות את הארעי והזמני כעדין ונגיש ואת התלוש כגמיש ומאפשר, ויחד עם זאת, להעריך את הרצון להתבסס, את החובה לדבוק בכל תהליך עד זמן האסיף, ואת היכולת לשמור ולהגן.

השיעור מציע התייחסות לארעי ולקבוע כפי שהם מתבטאים במאפייני החג:

גשם

אושפיזין

ארבעת המינים

חג האסיף

ישיבה בסוכה

במסגרת לימוד זה נוכל לבחון את המושגים 'מסורת' ו'יחידוש' דרך עדשת הקבוע והארעי: האם, למשל, שינוי מסורת ארבעת המינים והוספת פרי הצבר הופכת את המסורת לארעית בעינינו? מה ביחס שלנו לחגים קבוע ויציב ומה גמיש ומשתנה?

השיעור כולל יחידה בסיסית שתילמד על ידי כולן/ם, ויחידות נוספות לבחירה. השיעור בנוי באופן מודולרי. בתוך כל יחידה אפשר להתמקד בחלק מהמקורות או בחלק מהשאלות. היקף החומר ורוחב היריעה נועדו לאפשר התבוננות מקיפה על החג וגם אפשרות לחזור אל הרעיון של קבע וארעי באופנים שונים במהלך שתי שנות הוראה (כיתות ז'-ח').

« דגשים למורה

- השיעור כולל מקורות מסורתיים, דוגמת המקרא והתלמוד, לצד הגות חדשה; רעיונות בשבח היציבות והקביעות, לצד קריאה לאתגר את המקובל ולהפך את הקבוע. חשוב לשמור על מגוון מקורות לימוד הן מבחינת השקפת העולם והן מבחינת הסוגה.
- לא כל חלקי השיעור מורכבים באותה המידה. חשוב להתאים את התוכן ליכולות ולאופי התלמיד:ת.
- הרעיון של קבע וארעי נוגע גם לחוויות אישיות, ונטיות הלב. חשוב לתת מקום לכל רצף הרגשות ביחס אליהן.
- אחד הרכיבים המשמעותיים בשיעור הוא "מהלכה למעשה" שמטרתו לתרגם את הרעיונות והערכים של החג והשיעור לפעולה בקהילה.

מטרות השיעור

- 1 היכרות מעמיקה עם מאפייני החג ומשמעויותיהם
- 2 התנסות בלמידה עצמית ובלמידה בחברותא
- 3 טיפוח חשיבה מופשטת על רעיונות הארעי מול הקבוע, בחג ובחיים

ציוד דרוש

- אמצעי הקרנה - מומלץ
- דפי מקורות (נספחים א-ו)

מהלך השיעור

א. תרגיל פתיחה

- 1 נבקש מכל תלמיד/ה לכתוב כמה שיותר מילים וביטויים הקשורים למושגים 'קבוע' ו'ארעי' (לפחות 10 מילים לכל מושג).

שאלות לדין בעקבות התרגיל

- שאלות
- איזה מושג עורר בך יותר אסוציאציות ('קבוע' או 'ארעי')?
 - האם ישנן מילים הקשורות לשני המושגים?
 - האם המילה 'בית' קשורה לקבוע או לארעי? מדוע?

- 2 נקריין או נחלק את השיר 'ארעי' מאת יואב איתמר (נספח א) ונקרא יחד. שימו לב לאופן ההגשה והעיצוב של מילות השיר.

נשאל:

- שאלות
- לפי התוכן והצורה של השיר, האם בית הוא קבוע או ארעי? למה לדעתכן/ם בחר המשורר לעצב את השיר בצורת בית?
 - "בית לא נבנה מלבנים ועץ" – מה זה בית? מה נותן בסיס לבית על פי השיר?
 - אילו מאפיינים של סוכה אפשר למצוא בתיאור הבית בשיר?
 - האם גם סוכה יכולה להיות "לפעמים אתה"? כיצד?
 - מה בחיים שלנו מבטא קביעות? מה ממחיש את הארעיות? איפה יותר נוח לכן/ם?

דגשים לסיכום התרגיל

- קביעות מעניקה לרוב תחושת ביטחון, אבל יש לציין שזו תחושה ולא מצב אובייקטיבי. אנשים שונים יפיקו תחושת ביטחון במצבים שונים (ואפילו הפוכים).
- קבע וארעי הן נקודות על רצף. הקבוע הוא לא תמיד לגמרי קבוע, והארעי לא לחלוטין ארעי. בין שני המושגים קיים מתח הדדי ומפרה כמו שנלמד בשיעור.
- אחד המאפיינים של חג הסוכות הוא המעבר לסוכה שמחייב את מי ששוהה בה לחוות את הארעיות לאורך זמן. השיעור יעסוק בקשר שבין קבע לביטחון לעומת הקשר שבין ארעיות לחשש, ובאפשרות לחגוג את הביטחון בתוך הארעיות, ולבחון את החששות שקיימים בתוך הקביעות.

ב. למידה בחברותא

- נחלק את הכיתה לקבוצות קטנות או לחברותות (זוגות).
- כל קבוצה/חברותא תלמד על שני מאפיינים של החג: כולם ילמדו על 'ישיבה בסוכה' (נספח ב), וכל קבוצה/חברותא תבחר מאפיין נוסף מתוך **נספחים ג-ו**.

ג. סיכום השיעור: דיון והצעה למשימה

1 **נשאל** כל קבוצה שאלה מתוך שאלות הסיכום שבדפי המקורות:

- שאלות לדיון**
- **חג האסיף (נספח ג)** – באיזה אופן האסיף הוא סיבה לחג? מה חוגגים בחג האסיף (לפי המקורות או לפי תחושה אישית)?
 - **ארבעת המינים (נספח ד)** – מה קבוע ומה ארעי ביחס לארבעת המינים? חשבו על הבית והמשפחה שלכן/ם?
 - **אושפיזין (נספח ה)** – איך המנהג לפתוח את הבית לאושפיזין תורם לאורח/ת? מה תורם קיום המנהג למארח/ת? מה האחריות של כל צד?
 - **גשם (נספח ו)** – מה ראוי להעריך יותר – את הקבוע או את הארעי? (בנוגע לגשם ובכלל בחיים)

2 **שאלה לכלל הקבוצות:**

- על מה הייתה אצלכן/ם הסכמה? על מה היתה מחלוקת?

3 **נקיים דיון מסכם על מנהג הישיבה בסוכה:**

- שאלות**
- איך אפשר לחוות את המתח בין קביעות לארעיות בסוכות, גם בלי לבנות ו/או לשבת בסוכה?
 - נבקש לשתף במקור או ברעיון חדש שלמדו על חג הסוכות (משפט שלמדו שיכול להיות כרזה לסוכה).

מהלכה למעשה

נקיים דיון במליאה ונשאל:

שאלות

- איזה אנשים סביבנו חיים בתודעה של ארעיות? (לדוגמא: עולים חדשים, עובדים זמניים, אנשים באשפוז)
- כיצד נוכל לחגוג את חג הסוכות יחד באופן שיהיה משמעותי לכולנו?

אפשרויות לפעילות משותפת

משימה

- בניית סוכה במרחב ציבורי והזמנת אורחות ואורחים מהקהילה לחגוג (מומלץ להקדיש מחשבה לקישוטים וכרזות שיוסיפו ליצירת תחושת בית).
- הכנת ארבעה (או חמישה) מינים ייחודיים וחלוקתם, עם כרטיס ברכה והסבר.

ישיבה בסוכה

נספח א

תרגיל פתיחה

אַרְעִי | יואב איתמר

בֵּית

לֹא נִבְנָה

מִלְבָּנִים וְעֵץ,

לְבַיִת אֵין מְקוֹם

אֶחָד קָבוֹעַ וּמְגֹדֵר

לֹא תִשְׁלַט בּוֹ עַל הַחֹם.

קִירוֹתָיו עֲשׂוּיִים בְּשׂוֹר

הוּא יִכַּל לְנוֹעַ בְּלִי הָרֶף

לְתַפֵּס צֵד שֶׁל מְטָה.

וּלְפַעֲמִים הוּא בְּגֹדֵל

אֶגְרוֹף, לְפַעֲמִים הוּא

אֶפְלוֹ אֶתָּה.

ישיבה בסוכה

נספח ב

מקורות ללימוד

1 בית קבע או דירת ארעי?

כל שבַּעַת הַיָּמִים אָדָם עוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ קֶבֶע וּבֵיתוֹ עֲרָאִי, פִּיֶּצֵד? הֲיֵי לֹא כָּלִים נְאִים מְעַלָּן לְסוּכָּה, מִצְעוֹת נְאוֹת [כלי בית ומצעים יפים] – מְעַלָּן לְסוּכָּה, אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וּמְטַיֵּיל בְּסוּכָּה.

(תלמוד בבלי, מסכת סוכה כח, ע"ב)

שאלות לדיון

- האם לדעתכן/ם הסוכה היא סמל לקביעות או לארעיות? מהי עמדת התלמוד? ?
- אילו פעולות הופכות את הסוכה הארעית למבנה של קבע לפי מסכת סוכה? ?
- מה לדעתכן/ם היו חכמי התלמוד אומרים על העברת מחשב, מכשיר סלולרי, מזגן וריהוט אל הסוכה? איזה חפץ יעניק לכן/ם תחושה של קבע? ?
- האם כדאי לשמר את תחושת הארעיות בסוכה? באיזה אופן? למה חשוב לחוש ארעיות לפעמים? ?
- מה הטעם לעבור לסוכה אם מעבירים אליה את כל מה שמעורר תחושה של בית? ?

2 זיכרון ימי הרעה בימי הטובה | פילון האלכסנדרוני

פילון האלכסנדרוני

פילוסוף יהודי-הלניסטי שחי באלכסנדריה בתחילת המאה הראשונה לספירה, בימי הקיסרות הרומית. הרבה לעסוק בהצגת היהדות כתואמת לעקרונות הפילוסופיה היוונית.

ואולם אפשר (שהסוכה באה) להזכירנו את הנדודים הארוכים שנדדו אבותינו במרחבי המדבר, ושנים הרבה היו דרים שם באוהלים בכל מקום חנייה. אלא שחייב אדם לזכור באושרו – את העוני, בימי תפארתו – את שפלותו, בגדולתו – את מצבו כשהיה אדם פשוט, בימי השלום – את סכנות המלחמה, על פני היבשה – את סערות הים, ובעיר – את המדבר. לפי שאין לך דבר שיש בו לשמחנו יותר מזיכרון ימי הרעה בימי טובה ביותר...

שאלות לדיון

- לפי פילון, מה חשוב לזכור מתקופת הנדודים במדבר? מדוע חשוב לשמר את זיכרון הנדודים במדבר? ?
- מה דעתכן/ם על כך שיש חג שמזכיר את תקופת הנדודים במדבר, אך אין לנו חג המציין את ההגעה והכניסה לארץ (את המיקום או את תאריך הכניסה לארץ)? ?
- לפי פילון, כאשר ההווה חיובי, היזכרות בקשיי העבר יכולה לעורר שמחה מיוחדת. למה "חייב אדם" להיזכר באותם ימים? ?
- אילו אירועים אישיים או לאומיים מזכירה לכן/ם הסוכה? באיזה מהם **חייבים** להיזכר לדעתכן/ם? ?
- מה המסר החינוכי העולה מהישיבה בסוכה לפי פילון? ?

ישיבה בסוכה

נספח ב

מקורות ללימוד

3 הגנה וביטחון מתוך אחווה וידידות | מחבר לא ידוע

בסוף-שבוע לאחרונה יצאנו קבוצה של זוגות צעירים לטיול ביערות הקרובים. למרות שכולנו היינו חברים כבר מספר שנים, והתראינו לעיתים קרובות, חוינו בתוך היער תחושה של תלות הדדית ואינטימיות גדולות יותר ממה שאי פעם הרגשנו כשביקרנו אחד את השני בבתינו או יצאנו לאכול ביחד במסעדה. ישבנו יחד סביב המדורה המחממת, עליה בישלנו, השמים מעל היו גג לראשנו, חשכת הלילה הייתה לחומה סביבנו, וכל זה הפך אותנו לנשמות-ידידות יותר מכל חוויה משותפת קודמת. למרות שכל זוג ישן בלילה באוהל משלו, הרגשנו אחווה חזקה שהזינה אותנו זמן רב. וכשפרשנו כל זוג לאוהל סביב המדורה, פתאום התבהר לנו המסר של סוכות. הקירות המוצקים, הדלתות והגגות של בתינו נותנים לנו אולי תחושת הגנה וביטחון, אולם לעתים קרובות הגנה וביטחון אלו באים בתמורה לבידודנו משכנינו, חברינו ואף בני משפחותינו. בסוכה, כשרק השמים מעלינו והאדמה מתחתנו, אנו מבינים במהרה שתחושת הביטחון באה (בין השאר) מחברות וידידות המתפתחות דרך חלוקת חוויות בטבע... רוח האחוה והנדיבות שעולה משפע האסיף לא "אוהבת" קירות ומחיצות. רוח זו נתנה לאברהם לחיות באוהל פתוח לארבע הרוחות, ורוח זו היא בדיוק מה שבני ישראל חוו במדבר לאחר צאתם ממצרים... עלינו להחיות מחדש את הרוח הזו של אחווה ונדיבות שהפכה את אבותינו לעם, על ידי הישיבה בסוכות.

(מתוך "Welcome to Our Tent", Jewish Outreach Institute 2008. תרגום לעברית: דבי גולן)

שאלות לדיון

- ❓ חישובו על טיולי שטח, קמפינג, או שהות ממושכת בטבע שחוויתן/ם, ונסו לשער: מה מעורר באנשים את הרצון לצאת אל הטבע? אילו רגשות מתעוררים כששוהים בחוץ לאורך זמן? מה מייצר אצלכן/ם תחושה של ביטחון בטיול או בשהות קצרה בטבע?
- ❓ מתי ארעיות וביטחון יכולים להתקיים יחד?
- ❓ מתי אי אפשר להגיע לתחושת ביטחון במצב של קבע?
- ❓ מקובל לחשוב שקביעות מייצרת ביטחון, וארעיות מערערת את הביטחון. המחבר מציג עמדה הפוכה. כיצד לתפיסתו ארעיות הסוכה מייצרת ביטחון?

דיון מסכם

- ❓ מה אפשר ללמוד מהישיבה בסוכה על חיים במצב ארעי לעומת חיים במצב קבע?
- ❓ איזה מהמקורות עורר בכן/ם מידה רבה יותר של הזדהות?
- ❓ איך אפשר לחוות את המתח בין קביעות לארעיות בחג הסוכות בלי לבנות ו/או לשבת בסוכה?

חג האסיף

נספח ג

מקורות ללימוד

1 כשהאסמים מלאים להיזכר במדבר | שרה שוב

שלא כמו ברגלים האחרים, שני הרבדים בחג הסוכות אינם משלימים זה את זה, כי אם יוצרים ניגוד... מהקיטוב שבין ה"ארעי" ובין ה"קבע" נבנות כל המשמעויות הערכיות של החג: בחג האסיף, כאשר אדם מישראל יושב על מלאת [נמצא במילואו, בשפע] של יבוליו, אסמיו מלאים, ורוחו טובה עליו - זהו הזמן הנכון לזכור את תקופת הנדודים במדבר. לזכור את חיי הארעי ללא מולדת ונחלה, ללא בית קבע, ללא שורשים ויבול...

(מתוך מחקרי חג, תשנ"ו)

- שאלות
- ? מה הקשר בין חג האסיף לתחושה של קבע או ארעי לפי שרה שוב?
 - ? מה הסכנה בהתמסרות לתחושה הטובה של עושר ומלאות?
 - ? איזה אסיף יכול לחוות אדם שאינו עוסק בחקלאות?

2 יעזבו נכסים ויצאו לסוכה | הרב יצחק עראמה

אשר בו [בחג הסוכות] יעזבו האנשים כל ענייני הכסף, אשר-לכסף-לכסף, ואשר לזהב-לזהב, סחורות ורוב תבואות, וכל דבר שנקרא נכסים, ויוצאים אל סוכה קטנה אשר אין בה, רק ארוחה יום ביומו, ועל הרוב - מיטה ושולחן וכיסא ומנורה, שהוא התעוררות נפלאה, שלא יתעסק האדם להרבות מאלו הקניינים כי די בהכרחי, לבד כל ימי היותו בפרוזדור הזה שהוא דירת ארעי.

(עקידת יצחק על ספר ויקרא, שער סז)

- שאלות
- ? במה דומה צבירת נכסים כמו כסף, זהב או סחורות, לעבודת האסיף של החקלאי בשדה?
 - ? למה אדם שעוסק במסחר ונכסים צריך לצאת לסוכה לדעת הרב עראמה?
 - ? מתי האסיף מעצים תחושה של קבע וביטחון? מתי צבירה ואיסוף יכולים לעורר דווקא חוסר ביטחון ותחושה של ארעיות?

חג האסיף

נספח ג

מקורות ללימוד

3 הסוכה – לצאת מרווחה מדומה | מוקי צור, קיבוץ עין גב

הפרי הנאסף מהעצים בחג הסתיו זוכר את המדבר היבש ואת הנוודים בו. הסוכה לא שוכחת את אלו שביקשו לצאת מקבע מצרים, מרווחה מדומה של בית עבדים.

הסוכות אותן אנו בונים כל שנה מזכירות לנו כי האמונה בבטונים – הבל. הסכך חדיר הגשם והכוכבים לוחש לנו כי לנפש אין חדרי ביטחון. מרצפות אינן נצח. שיפוצי קבע – זמניים תמיד...

לסוכות שאנו מקימים לימי החג אין יסוד ברזל חפור במעמקים. הן עפות כשבא להן. וכמוהן כל בית הנבנה ביגע ובביטחון. הסוכות שאנו בונים אינן דירה להשכיר – הן מקום לחברות של אמת, לעוברי אורח ולתפילה ליופי. הן הן התכנית הסודית של כל בית יצוק באמת, של כל ארמון הארוג בחלום, של כל גדר שאינה מבקשת להתגדר.

הסוכות שאנו בונים יתד להם, סכך, קישוט, ארבעה מינים: הכל בהם פתוח וצנוע כחיים עצמם. כך יהיו הבתים שאנו בונים בטעם ביופי וברעות.

(מתוך אתר המחבר)

שאלות לדיון

- מוקי צור מנגיד בין מבני קבע לסוכה. אתרו וציינו לפחות שלושה ניגודים.
- מה הסוכה מזכירה לנו לדעת מוקי צור?
- המקור מתאר תהליך של איסוף עוד ועוד אמצעים כדי להשיג תחושת ביטחון – מה מספקת הסוכה? מה מספק בית קבע? מה מכל הדברים חיוני על מנת לחוש ביטחון?
- המסר של היציאה לסוכה דווקא בתקופת האסיף מוסבר פעמים רבות כאמירה רעיונית שמחנכת לצניעות ומגבילה את יצר הרכושנות. מה משמעות הסוכה למי שרוצה יותר ויותר ביטחון?

דיון מסכם

- האם האסיף מסמל יותר את ההיבטים של קבע וביטחון או של הזמני והארעי בחיים?
- באיזה אופן האסיף הוא סיבה לחג? מה חוגגים בחג האסיף לפי המקורות?
- איזה אסיף כל אחד ואחת מכם יכול/ה לחגוג בסוכות הקרוב (חישבו על תהליכים בלימודים, בכיתה, בבית, או תהליכים פנימיים)?

ארבעת המינים

נספח ד

מקורות ללימוד

1 סוכות | קיבוץ בארי

מארכיון
החגים
הקיבוצי

בערב החג דאגו הילדים לחלק להורים כולם את ארבעת המינים, בצורה מקורית וסמלית משלהם: שקית תמרים, לימון הדור וריחני, ערבה והדס מאוגדים, וכל זאת על צלוחית מעוטרת, מעשה ידיהם. בתוספת ברכה "להורינו ולחברינו בחג האסיף שי ארבעת המינים. מאת המין החמישי - צבר".

(ועדת החגים הבינקיבוצית, תשרי תשכ"ה 1965)

שאלות לדיון

- 1 ילדי הקיבוץ מכינים להורים ארבעה מינים חדשים. היו גם ילדים שנהגו להוסיף את פרי הצבר לארבעת המינים. האם יש הבדל בין שינוי המינים (למשל מלולב לתמרים או מאתרוג ללימון) לבין הוספת מין חמישי?
- 2 למה לדעתכם בחרו להוסיף מין חמישי? מה מסמלים ארבעת המינים עבורם? מה היה חסר להם?
- 3 אילו מסורות של סוכות משמרים במשפחה שלכם? האם המנהג השתנה עם השנים? האם תשמרו על מסורות אלו בעתיד? למה?
- 4 האם מי שחילק חמישה מינים שיש בהם לימון וצבר הוא שומר מסורת?
- 5 מה גורם לאנשים לרצות לשמר מסורות? מתי חשוב לשנות או לעדכן מסורות? האם מסורת היא קבע או ארעי?

דיון מסכם

- 1 מה צריך להיות קבוע ומה יכול להיות ארעי ביחס לארבעת המינים? חשבו על הבית והמשפחה שלכם, ועל המנהג של קיבוץ בארי.

אושפיזין

נספח ה

מקורות ללימוד

מארכיון
החגים
הקיבוצי

1 אושפיזין בקהילה | גד אופז, קיבוץ איילת השחר

ריבוי מפגשים קטנים מרבים הרגשה של נטילת חלק בשמחה, לא פחות משירה בציבור ומכינוסים המוניים. קהילה איננה סך הכל של כך וכך בני אדם החיים בכפיפה אחת, קהילה היא מעגל ששטחו מכוסה מעגלים משיקים ומצטלבים אלה באלה. כך נוצרת מסכת שתי וערב. הקהילה בנויה תאים משפחתיים, ידידותיים, קשרי שכנות ועמיתות. תאים אלה שותפים להוויית היום יום, וטוב אם יתפקדו גם בחג.

- באיזה אופן האושפיזין (האורחות/ים בחג) תורמות/ים לשמחת החג?
- אופז מתאר קשרים שונים: משפחתיים, ידידותיים, קשרי שכנות ועמיתות. מה ההבדל בין סוגי הקשרים?
- מה הערך המוסף של אירוח ומפגשים בחג כאשר הקשר עם האורחות/ים הוא קבוע ורגיל?

שאלות לדיון

2 יש משהו רך בסוכות | מיכל פרנקל

יש משהו רך בסוכות. אני מניחה שאני מרגישה את זה בעוד חגים, אבל בסוכות יש משהו רך במיוחד ואני אנסה להסביר את התחושה הזו. היום צעדתי ברחובותיה של העיר באזורים שאינם מוכרים לי ובדרך כלל זה גורם לי לתחושת ניכור, אך נוכחותן של הסוכות בחצרות ריככו את ליבי. כל בית שבחצרו עמדה סוכה, המיס עוד שכבת ריחוק וריווח את נשימתי. אני לא מתכוונת בכלל לעניין ההלכתי שבבניית הסוכה, לא זה הסיפור, אלא היכולת שלנו, גם במאה ה-21 המתקדמת טכנולוגית 'שזה אין דברים כאלה', אנחנו מסוגלים לצאת החוצה מביתנו, מספתינו, מנטפליקסנו, מהוט וי או דנו, ומסלקום טיוונו. לצאת למרחב הציבורי, המעוכב קצת טכנולוגית ולשהות יחד עם המשפחה, האושפיזין או הקפסולה הנוכחית, לא משנה.* ואז גם הזמן קצת נעצר וקורה איזה משהו נעים ורך.

שמעתי משהו יפה שמישהו חכם הזכיר בהקשר הזה את הפסוק "של נעליך מעל רגליך" המוכר והידוע ותרגם אותו במובן של להסיר את מה שנועל אותנו. להשיל מאיתנו את המנעולים וההרגלים הפחות טובים כי חיינו קדושים מדי בשביל שניעלם בתוכם, בתוך כוח האינרציה או משהו כזה. אז לבנות סוכה, לשבת בחוץ, רק לשבעה ימים זה הכל. זה מזכך את הנפש, כך אני מרגישה.

(מתוך עמוד הפייסבוק: צל ומי באר - מחשבות. רעיונות. חלומות. אוקטובר 2020)

* נכתב בזמן מגפת הקורונה. 'קפסולות' היו קבוצות מוגבלות של אנשים שיכלו להיפגש על אף תנאי הבידוד.

- "בסוכות יש משהו רך במיוחד" - מה מוסיף את הרכות המיוחדת של סוכות?
- מהו מצב הקבע שהחג מרכז?
- באיזה אופן האושפיזין הם ניגוד לטכנולוגיה? למה חשוב לשמור על מסורת האושפיזין לפי מיכל פרנקל? האם אתן/ם מסכימות/ים איתה שהאושפיזין הם ניגוד לטכנולוגיה?

שאלות

אושפיזין

נספח ה

מקורות ללימוד

3 צל ומי באר | מילים: יורם טהרלב, לחן: לוי שער

<p>חרש יכנס ועד עולם יוכל להישאר. מי שרעב ימצא אצלנו פת של לחם מי שעייף ימצא פה צל ומי באר מי שסוכתו נופלת חרש יכנס בדלת ותמיד יוכל להישאר.</p> <p>זה הבית שבנינו זה האורן שנטענו זה השביל וזוהי הבאר מי שבא לפה אחינו מי שבא יסב איתנו והשער שוב לא יסגר.</p>	<p>במדרון מעל הוואדי עץ השקדייה פורח באוויר ניחוח הדסים זה הזמן לפני הקיץ שעריו הלב פותח ותמיד ברוכים הנכנסים.</p> <p>בימים אשר כאלה מחכים עד בוא הליל מחכים לצעדים קרבים לא סוגרים את הבריח לא עוצמים את העיניים בימים כאלה מקשיבים.</p> <p>מי שרעב ימצא אצלנו פת של לחם מי שעייף ימצא פה צל ומי באר מי שסוכתו נופלת חרש יכנס בדלת</p>
--	---

- שאלות לדיון
- מה בשיר מסמל קביעות ויציבות? מה בשיר מסמל ארעיות? מה מאפשר לאורח, לאורחת או לעולים החדשים להרגיש שייכות? מה מציע השיר?
 - מה חברת ילידי הארץ יכולה לעשות כדי לתת ל'חדשים' תחושה של קבע?
 - השיר נכתב במקור על חוויה של אירוח עולים חדשים. במה דומה העולה החדש לאורח?
 - מה מסמלת הסוכה בשיר? למה היא נופלת? מה מסמל הבית?
 - "מי שסוכתו נופלת, חרש יכנס בדלת" - מי יכול להיות האדם ש"סוכתו נופלת"? למה הוא נכנס "חרש"?
 - האם עולים חדשים הם סוג של אושפיזין בארץ? במה הם דומים ובמה הם שונים?

- אילו אתגרים עומדים בפני מי שרוצה ליזום ולקיים חיים קהילתיים בחברה עירונית ו/או טכנולוגית? איך המנהג להזמין אורחים (אושפיזין) יכול לעזור?
- איך המנהג לפתוח את הבית לאושפיזין תורם לאורח/ת? מה הוא תורם למארח/ת?
- מי, בחברה הישראלית, חיים באופן קבוע בתחושה שהם אורחים בארץ? איך נוכל לעזור להם להרגיש יותר בבית בארץ?

גשם

שנה גשומה לכולם | תפילה 1

לפי המסורת, סוכות הוא החג בו מתחילים להתפלל ולצפות לגשם.

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שתהא שנה זו הבאה עלינו ועל כל עמך ישראל בכל מקום שהם, אם שחונה תהא גשומה, ואל תיכנס לפניך [אל תקשיב] תפילת עוברי דרכים [אלה שנמצאים מחוץ לבית] לעניין הגשם.

(מתוך תפילת הכהן הגדול ביום הכיפורים)

שאלות

- מה ההבדל בין היחס של הכהן הגדול לגשם לבין יחסם של עוברי דרכים לגשם?
- האם הכהן הגדול לא דואג לרווחת עוברי דרכים? איך אפשר להסביר את היחס שלו לצרכים שלהם?

גשם

2 גשם ראשון | מילים: מירה מאיר, לחן: אברהם זיגמן

באלף מנגינות אז שר לנו הקיץ
ואלף שיבולים הגיש לי השדה
ניחוח תפוחים שיכר כמו היין
וקוץ מזהיב אחד דקר את הגדר.

איך זה ששכחנו שבעולם יש גשם
איך זה שזכרנו רק פרי ורק קטיף
איך בלילות חמים פֶּרְקָדָן על פני הדשא
פרקנו את מטען היום שְׁכָה התיש.

ואיך הוא בא פתאום צפוי כל כך לפתע
ואיך שטף אותנו מראש ועד בהונות
ובין טיפות הדלף הן גם אתה הוֹדִיָּת
הקיץ כבר עבר, טובו וְחָרוֹנוּ.

גשם ראשון
הוא מרטיב את נמנום יום הקיץ
גשם ראשון
הוא מרביץ את אבק הדרכים
גשם ראשון
המרפסת כולה רחוצה היא
גשם ראשון
וריחות זיכרונות של חמסין.

כאילו לא שיחקנו עוד אתמול ברוח
כאילו לא ידענו שפעם הוא יבוא
כאילו שלא רצת צוחק כה ופרוע
ושמש בעיניך ובשערך האור.

להאזנה לשיר
גשם ראשון

- מה ההבדלים בין הגשם הראשון והשגרה שקדמה לו?

מה אתן/ם יותר אוהבות/ים - את הגשם או את הקיץ? מה מועדף בשיר?

"איך זה ששכחנו שבעולם יש גשם" - מה קל יותר לשכוח - אירועים שגרתיים וקבועים או אירועים חריגים וחד פעמיים?

שאלות

?

?

?

- "ואיך הוא בא פתאום צפוי כל כך לפתע" - האם עדיף שנתייחס לגשם כארעי או כקבוע?

מה אנחנו מעריכים יותר - את הקבוע או את הארעי?

?

?